

DRIE VERDIENSTELIJKE GERAARDSBERGSE MARKTZANGERS

JOZEF SADONES - 1755-1816

HENRY SADONES - 1796-1840

**BENEDICTUS (van) TRIMPONT
ca 1800-1850**

deel 3

door Gaston IMBO.

HENRI SADONES - 1796-1840

Hij werd geboren te Geraardsbergen op .....1796. Als jongste zoon van de toen reeds "beroemde" marktzanger Joseph en Jeanne Philippine van Werelijckhuyzen, kantwerkster en winkelierster in de Oudenaardse straat.

Henri volgt lagere school in een van de vier privé-schooltjes die een niet gediplomeerde onderwijzer in zijn privé-woning hield. Vader Sadones betaalde 9 fl. jaarlijks schoolgeld (Mémoire statistique du Département de l' Escaut, an XIIIe = 1803; prefect Faipoult). Naast moedertaal en rekenen, leerde hij er ook Frans spreken en schrijven (begin van schoolorganisatie onder keizer Napoleon). Op zestienjarige leeftijd (1812) verliet hij de school en vond een betrekking als klerk bij een Geraardsbergs notaris.

Na 14 maanden kantoor werd hij, in 1813, in het leger ingelijfd als "conscrit" of "réquisitionnaire". Hij zal geen Napoleontische veldtochten meegemaakt hebben want op 1 februari 1814 waren de Pruisische legers onder Von Bülow reeds te Brussel. Na de val van Napoleon, Waterloo 18 juni 1815, was Henri Sadones terug te Geraardsbergen. Hij volgde nu zijn vader als marktzanger op.

Jozef Sadones die op 18 oktober 1816 zal overlijden is nu reeds zwaar ziek en Henri zal hem bijstaan. Een van zijn laatste liedjes had vader Sadones "ondertekend" met:

"Door mij Sadones, die met vele zwaere gepeynzen,
Tien maenden ziekelijk ben, en onbekwaem tot reyzen;
Maer mijnen jongsten zoon bezorgt mij onderstand,
Mijn oudsten is in dienst voor Vorst en Vaderland.

Bedoelt hij met die "onderstand" dat hij nu door Henri moet onderhouden worden ? Neen, wij denken eerder dat Henri nu de liedjes helpt "componeren" en misschien eens met zijn vader meereist

Henri waarmerkt zijn eerste liederen "Aengenaem Mey-gezag" (1818) met:

Door mij Henry Sadones,
in Geeraersberg geboren,
die bij twee jaeren tijd,
zijn vader heeft verloren.

In 1820 huwt Henri Sadones met **Eleonora Stalpaert** (o1799).

De jong gehuwden vestigen zich in de Karmelietenstraat en houden er, naar het voorbeeld van Henri's moeder, een kruidenierswinkeltje.

Henri Sadones heeft, **met meer talent dan zijn vader**, veel liederen geschreven, waaronder **veel gelegheidsgedichten**, waarvan sommige niet eens gedrukt werden.

Zijn repertoire was nogal beperkt: veel natuur- en lente- of meelieder, één enkel bekend historielied, een paar moordliederen.

Bekend zijn: "**De bedrogene Minnaeresse**", met de klaagzang van het bedrogen meisje:

"Als ik mijn schaepken de borst kom te geven,
Als ik in hem zijn vader aenschouw,
Mijn bloed verstijft, mijn lichaam gaat beven,
ik noem mij moeder, maer geen vrouw.

Hij heeft ongeveer zo'n **dertigtal mei-liedjes** geschreven; eentje is getiteld "zes-en-twintigste meylid". Het beste is wel "**Aengenaem Meygezang**": melodieus, ritmisch, met zuiver natuurgevoel en poëtisch geslaagd.

"Het pluymgediert dat vliegt en zwiert..." is mindergeslaagd: het ritme is hortend en de taal is gezocht.

Het bezingen van historische gebeurtenissen is niet zijn sterke kant.

"**Marktgezang op de luysterlijcke victoriën** behaelt door de geallieerde troepen op de legers van Napoleon in de voorledene maend, 1814" is een erbarmelijke aaneenflansing van dithirambische lof en vulgaire verwijten.

Zijn lang historisch lied (9 strofen van elk 8 regels) met de lange titel "**Gezang op het tweede Babilonien** en des zelfs herbouwden toren in Parijs. Benevens ook te zien een deel der luysterlyke zegepralen behaelt op de Bonapartisten langs de Sambre en de Maese, op den 17 en 18 juny en de volgende dagen, ten jare 1815" is niets meer dan een vervelende scheldpartij op de Fransen (vrijmetselaeren, athëisten, schelmen, vagebonden, meynedigaerds, verraeders, luciferszebloed...) en Bonaparte.

Op **14 november 1815** hadden de echtgenoten Pieter Bruylandt - Jeanne Spitaels in hun woning te **Onkerzele**, hun buurvrouw Katrien De Turck, echtgenote D'Haene, deernlijkelijk toegetakeld door haar de armen en de benen in de vlammen van de haard te roosteren ! Zij verdachten Katrien De Turck ervan hun dochter Berlinde Bruylandt te hebben betoverd en haar ongeneeslijk ziek te hebben gemaakt. Door de zogenaamde **toverheks** in het vuur te martelen zou ze wel bekennen en het ongelukslot dat op de dochter rustte wegnemen, zo dachten de daders, simpelen van geest. Acht dagen later overleed Katrien De Turck in verschrikkelijke pijnen. Op 13 mei 1816 werd het misdadig echtpaar berecht voor het assisenhof van Gent: Pieter Bruylandt kreeg de doodstraf, Jeanne Spitaels levenslange dwangarbeid.

Henri Sadones heeft dit gruwelijk fait-divers aangegrepen om een bondig relaas van de feiten en de uitgesproken straffen ("veroordeling") te geven en daarna het ganse drama in een beklemmend lied terug op te roepen.

Het succes van dit lied was enorm in Zuid-Vlaanderen en Vlaams Brabant. Een zedeles mocht niet ontbreken:

"voor 't slot men hier klaer ondervind,
hoe 't bijgeloof den mensch verblind,
lieden van 't Nederland,
laet ons ons verstand
altijd wel gebruyken,
Band dwaelende gedagten uyt uw hert,
en zijt verduelig in pijn en smert,

't is God alleen bekend
Waarom Hij de ellend
de menschen overzend (1)

In zijn degelijke en luxueus uitgegeven monografie: **"Het moordlied in de zuidelijke Nederlanden, tot de XIXe eeuw"** vermeldt Julien De Vuyst, bibliothecaris van het Kon. Muziekconservatorium te Brussel, nog twee andere moordliederen van Henri Sadones, elk geschreven naar aanleiding van een "collectieve" moord.

Eerste lied: in april 1816 heeft mevrouw Papillon, in Bergen, drie van haar kinderen in een waterput verdrongen en heeft vergiftigd gebak aan een vierde kind, in een pensionaat verblijvend verzonden. Na die monstrueuze misdaden pleegt de vrouw (in verwachting van haar zesde kind) zelfmoord door verdrinking. Het sensationele nieuws werd door Henri Sadones maandenlang gecolporteerd in de vorm van een

"Treurzang op den moord in Bergen, Hengouw"

"Zij was de zesde maal bevrugt,
En z' had vijf kinderen in 't leven,
Zij heeft met drij, zonder gerugt,
Haer na een steenputte begeven".

Tweede lied: op 12 mei 1817 wordt een zekere J.B.Adam te Metz terechtgesteld. Hij was veroordeeld geworden tot de doodstraf om niet minder dan tien mensen te hebben vermoord. Na zijn veroordeling biecht hij aan zijn rechters op: "in mijn huis zult ge nog vier lijken vinden, deze van mijn drie jonge kinderen en van mijn dienstmeid".

Het gelegenheidslied van Sadones: **"treurd Vranckereyk om eene dood"**, is een lange saaie klaagzang met veel melodramatiek.

Telkens als Sadones plechtig wil doen - aangewezen in lofzangen - vervalt hij in een ongenietbare hoogdravendheid. Zijn historische liederen behoren dan ook tot zijn minst goede prestaties.

De lezer kan hierover oordelen aan de hand van volgend **"woord vooraf"**, ter nagedachtenis van zijn vader:

Jongheyd en ouderdom, wie leest dees liege werken
Door Sadones Henry zijn die thans opgesteld.
Mijn waerden vader kan m' hier nimmer in versterken,
Hij leyd in 't duister graf, door Atrops vreet geweld
'k verzoek dan een gunst al wie dees werken leezen,
En die mijn vaders deugd met lof hebben verspreyd
Wilt door een goed gebed zijn ziel gedagtig weezen,
dat zy 't Dryvuldig-een ziet in d'eeuwigheyd.

Veel van wat Henri Sadones dichtte is verloren gegaan.

Hij had ongetwijfeld meer talent dan zijn vader; enkel van zijn lente- of meelieder en natuurgedichten behoren tot de beste uit de hele 19e eeuwse rolzangersproductie.

---

(1) Die gruwelijke heksverbranding te Onkerzele op 14 november 1815, het proces voor het assisenhof van Gent en de terechtstelling van de hoofdschuldige Pieter Bruylant op 23 september 1816 op de Markt te Geraardsbergen kregen veel weerklank in de toenmalige pers.

In nr. 131 van de franstalige revue "Synthèses" (april 1957) gaf de eminente moderne "chroniqueur" Carlo Bronne nog eens het omstandig relaas van deze ongewone gebeurtenissen uit 1815-1816. Bronne's relaas is in extenso opgenomen in zijn merkwaardig boek "Hommes de coeur et femmes de tête" (Goemaere, Brussel 1958), onder de titel "La Sorcière d'Onkerzele, biz.92-112.)

In 1960 gaf Vincent Van Bossuyt, onder-voorzitter van de V.V.V. Geraardsbergen, een lezing over het Onkerzeels drama, op het stadhuis. Er was meer dan gewone belangstelling.

Een enkele keer kan hij zijn verfijnd natuurgevoel de passende poëtische verwoording geven.

Zijn taal is echter bar slecht. Pol De Mont spot met zijn "bargoense taal en stijl", "mofrikaanse (?) spelling" en zijn "antidiluviaanse interpunche". Die jongen had nochtans school gelopen en nog wel betrekkelijk lang voor die tijd. Dit bewijst alleen maar **hoe slecht het gesteld was met het onderwijs in de moedertaal.**

Willem I wou daar verandering in brengen maar hij stuitte op onwil en tegenstand van diegenen die het volksonderwijs monopoliseerden.

Henri Sadones overleed te Geraardsbergen op 21 oktober 1840, amper 44 jaar oud.

We nemen hier nog twee liederen van hem op:

1. Een zeer genietbaar natuurlied: "**Aengenaem Mey-gezag**".
2. Een van zijn beste historielieder: "**Gezag op het tweede Babilonien**".

Henry Sadones: "Aengenaem Mey-gezag".

1
Erleeft waar, Jongheyt alte saem,
Erleeft weer ouderlingen !
'k Mag van den Mey zoo aengenaem
Weerom den lof gaan zingen,
En zeggen hoe het alles groeyt,
en in de lente jeugdig bloeyt,
het groene gras,
het bloemgewas,
't geen in den winter treurig was.

3
Hoord Vinken, Meezen, Mierelaen,
Hinden Ganzen en Zwaenen,
Hoord ook de stem van den Spreeuw-haen
langs wegen ende banen.
Hoord den Leeuwerker met genugt,
zyn Schepper loven in den lucht,
de Kwakkel slaet,
in veld, op straet,
waarvan elk verwonderd staet.

5
Zie 't Bieken op de bloemen daelt,
ziet hun den hononh zuygen,
waervan 't licht Gods Altaer bestraelt,
dien God die 't al doet buygen,
ziet 't schaepken huppelen wonder bly
wyl d'herder speelt op zyn schalmey.
Al wat er leeft,
op d'aerde zweeft,
in dezen tyd genoeg en heeft.

2
Hoort steeds het vluggig pluymgediert,
in bosschen, kanten, haegen,
waer het zoo liev'lijk zingt en tiert.
Wie heeft' er geen behaegen,
in 't hooren van de lieve tael,
'k meyn die des schelschen Nagtegael
in bosch en wey,
aen alle zey,
hoord men hem zingen in den Mey.

4
Den Koekoek roept en ook snel waekt,
't is raer om te gelooven,
tot hy in anders nesten raekt,
om de Eyeren te rooven,
De musschen roepen, dief, dief, dief,
wyl Sies en Jan zoekt, naer syn lief.
Om hand aen hand
geheel charment,
te wand'len langs den groenen kant.

6
Laet ons met ziel en herte dan,
te saem den Schepper loven,
erleeft weerom, ouden jongman,
den tyd is weer verschoven,
dat gy met den slimmen Koekoek
versteven waert; komt uyt den hoek,
en zingt met my,
van herten bly,
vivat, vivat ! den koelen Mey.

Gezag op het tweede Babilonien en deszelfs herbouwdentoren in Parijs.

Benevens ook te zien een deel der luysterlyke zegepraelen, behaald op de Bonapardisten langs de Sambre en de Maese, op den 17 en 18 juny en volgende dagen, ten hare 1815. Stemme: A Paris loin de ma mère.

1
O Franschen! wat kwam er te voeren!
wie heeft u tot dit werk gestouwt,
dat gy den Babiloenschen toren

2
Dagt gy de Godheyd te bestormen,
en boven de wolken te gaen ?
Wilde gy Christus Kerk hervormen,

hebt m' verdwaelt Parijs erbouwt?
wilde gy d' hemel gaen beklimmen,
gelyk eertijds 't Reuzengeslagt ?
Verdwaelde bende, in wat ellende
hebt g'm deze eeuw, ô Fransche
u zelf gebragt (bis)

3

O Parijs, tweede Babelonen,
opgekropt van alle boosheyd,
wat moeten in u schelmen wonen,
en vagebonden in deez tijd !
Meyneedigaerds ende verraeders,
ja, volk van Lucifersgebroed,
zondere consciëntie, vol booze intentie,
opruygers van 't onnoozel
mensenbloed (bis)

5

Maer zijn getrouwe onderdaenen,
van het vermaerde Lovendé,
die weten eenen weg te baenen,
met nog meer konings-vrienden mee;
ook al de vorsten van Europa,
komen op tegen den tyran,
om te verslaegen, om te verjaegen,
geheel de klieke van den Corsicaan
(bis)

7

Over d'honderd stukken kanonnen
hebben ons Belgen, wijd vermaerd,
met de G'allieerden gewonnen,
Bonapartisten wordt vervaert !
want weet, gij zult in korte dagen
wezen omringt aen alle zey,
met vele zugten, roepen al vlugten;
Helaas ! ô beenen, beenen,
staat ons bij (bis)

die zal tot 't eynd des weireld staen ?
in weerwil van U, Jacobijnen,
en de vrijmetselaeren al:
gij Athëisten, die God betwisten,
Gij zult allemaal komen tot den val
(bis)

4

Gij hebt den goeden Louis d'achttienden
verraden in uw Babels sté,
die u agtte voor kinders, vrienden,
en aen Europa bragt den vré;
dien hebt gy schandelijk verlaeten
voor eenen vreemden Corsicaen,
ô fransche Natie, vraegt aen hem gratie,
g' hebt uwen koning
al te zeer misdaen (bis)

6

Ziet Napolons magt verdelgen
langs de rivier Sambre en Maes,
waar onze dapp're jonge Belgen,
moedig hebben gespeelt den baes,
waer Frederick, ons koningszoone,
hen aenvoerde vol moedigheyd;
die de victorie, met vele glorie,
hebben verkregen in dien grooten strijd.
(bis)

8

Mij dunkt, ik hoor Napoleon Schreeuwen,
ik word verbeterd in deez tijd
van Luypaert, Arend en van Leeuwen,
zij ploegen mij, wat bitterheyd,
aen kop, aen hert, aen billen, beenen;
mijn buyk doet zeer van 't menschenbloed,
dat 'k heb gedronken, ik ben veerzonken,
'k en weet niet meer wat in beginnen
moet (bis).

9

'k Laet Bonaparte 't menschenbloed zwelgen
met al die van zijn aenhang zijn,
'k zing liever nu, viva de belgen !
'k zing viva onzen Souvereyn,
met wensch, dat Louis den achttienden
al Napoleons raad verband,
en uyt mag roepen dat men ziet bloeyen
de witte lelie door g'heel 't Fransche land (bis).

Benedictus VAN TRIMPONT

Over het leven van deze verdienstelijke marktzanger is weinig bekend. Hij werd geboren te Geeraardsbergen, vermoedelijk rond 1800, en was dus een tijdsgenoot van Henri Sadones.

De onwetendheid over zijn leven begint reeds met de twijfel rond de juiste schrijfwijze van zijn familienaam: hij schreef zelf "le Trimpont", of elders "Triempont". Misschien heette hij wel "Trienpont" of "Thienpont".

Hij trad meestal op samen met zijn vrouw.

Pol De Mont schatte zijn talent nogal hoog, vermits hij schreef ("Volkskunde, 2de jaargang, 1890): "De voornaamste van allen (= liedjesmakers), -Benedictus Triempont van Geraardsbergen, en zijne vrouw, daarom geenszins te na gesproken - was intussen de beroemde Jozef Sadones, mede van Geraardsbergen, ...". De Mont schat hem dus zo hoog als Sadones.

Enkele bladzijden verder (p.35-36) beklemtoont hij zijn waardering voor één van Triempont's liedjes.

Boven het gewone peil der rolzangersdeuntjes verheft zich een lied, dat de naam draagt van de reeds eenmaal gemelde Triempont, of elders Timpont, van Geraardsbergen. Ik bedoel ene "**Klagt van eene dochter over het vertrekken van haeren minnaer naar Portugal**". Stemme: Den Dendermondschen Deserteur.

1

O wereld gy zyt vol ellende
vol droefheyd en verdriet
waer ik mij keer waer ik mij wende
vind ik eenen traenenvliet.
Ik treur, ik zucht zoo menig werven
om eenen vriend die vlugt van my
en die my laet van droefheyd sterven
o vrede tyranny

3

Wanneer de zon rijst in den oosten
verdwijnt den slaep van mij,
dan denk ik die mij kan vertroosten,
rust hier aen mijne zij,
aer als ik hem meyne 't omermen
is het een droom of ijdel waen
dan is het weer opnieuw te kermen
de vreugden zijn gedaen.

2

Sedert dat ik hem zag marcheren
mij dunkt dat ik zijn beeld
dagelijks zien voorbij passeren
dat voor mijn ogen speeld
Zijne schaduwe komt mij te wenken
nooyt dag of nacht ben ik gerust
den droom die mij op hem doet denken
beneemt den slaepens-lust.

4

Om niet zijn al mijn droeve klagten
ik blijf in het geweene
ik zal zyn wederkomst afgagten,
en leven stil alleen,
ik mag toch roemen op mijn eere
die ik bewaar voor hem alleen,
als dien vriend mag wederom keeren,
worden twee herten een.

Uit 1821 is van hem een **moordlied** gekend, gezongen door "Benedictus Triempont en syn huysvrouwe, geboortig van Geeraerdsberge". Gedicht naar aanleiding van een gruwelijke vadermoord gepleegd door een 24 jarige zoon, te Etikhove, op 1 april 1821. Het assisenhof van Gent sprak op 20 juni 1821 de doodstraf uit, voltrokken met de guillotine, op 25 januari 1822.

"Malle jeugd en losse knaepen
Neemt een voorbeelt aen mijn zang,
't Strekt een afschrik aen 't geschaepen
En een vlek aen allen rang.

Hoe een zoon moorde zijn vader,
Die hem 't zoete leven gaf.
O zulk een gevloekte daeder
verzoent God maer alleen in 't graf.

Zo gaat het lamenterend verder, 13 strofen lang. Genietbaar is anders !
Moordliederen speelden in op de sensatiezucht van het publiek en hadden ongetwijfeld een groot succes.

In het weinig uitgebreid repertoire van Timpont, dat tot ons gekomen is, komen nog een paar moordliederen voor:

- "**Het ondanbare kind**", schrikkelijke moord voorgevallen in Dresden den 16 april 1833 en "**Men komt heden van allen kant... alderafschouwelijkste moord**".

Gaston IMBO.